

Pedagógus- és egyéb szakemberszükséglet a KIR-adatok tükrében

Tartalom

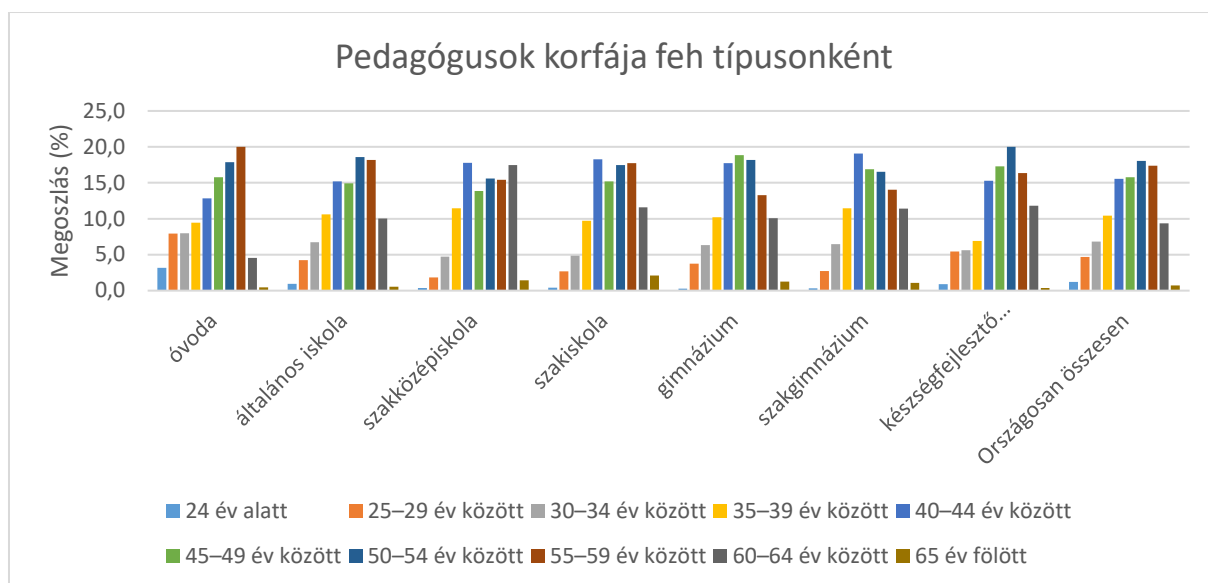
1. IDŐSÖDIK A PEDAGÓGUSTÁRSADALOM.....	1
Általános iskolák.....	3
2. A KIESŐ PEDAGÓGUSOK JELENTŐS RÉSZÉT NEM TUDJÁK PÓTOLNI.....	5
Tartósan távollevők és a helyettesítések az általános iskolában	5
3. PAZARLÓ A RENDSZER A PEDAGÓGUS MUNKAERŐ FELHASZNÁLÁSÁBAN	6
Mérethatékonyság és fajlagos az általános iskolában	8
4. A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK A KIS ISKOLÁKBAN KONCENTRÁLÓDNAK	11
5. A NEM MEGFELELŐ MUNKAERŐ-FELHASZNÁLÁS AZ EREDMÉNYESSÉG ROVÁSÁRA MEGY	12
6. NAGY KÜLÖNBBSÉGEK VANNAK A SEGÍTŐSZAKEMBER-ELLÁTOTTSÁGBAN	14

Jelen háttér tanulmány célja, hogy bemutassa a közoktatás bizonyos szegmenseiben a pedagógus- és egyéb szakemberszükségletet a munkaerő hatékony felhasználása szempontjából. Ehhez a 2019. évi Köznevelési Információs Rendszer adatait (KIR-STAT) és a 2019. évi Országos Kompetenciamérés 6. évfolyamosokra vonatkozó telephelyi adatait használjuk fel. A keresztmetszeti adatok bemutatása egy pillanatképet ad a jelenlegi helyzetről, de azt törekszik minél mélyebb rétegekben megmutatni. Miután a pedagógushány a gimnáziumokat kevésbé érinti és a szakképzésben éppen most indultak el olyan reformok, amelyek részben erre a problémára is remélhetőleg megoldást jelentenek, ezért itt most elsősorban az általános iskolákra koncentrálnak, de alapadatokat természetesen a középfokú intézményrendszerről is közlünk.

1. IDŐSÖDIK A PEDAGÓGUSTÁRSADALOM

A KIR-adatok alapján is jól látható a pedagógustársadalom előregedése. A pedagógusok 45,5%-át az 50 év fölötti korosztály adja. A nyugdíjhoz legközelebb álló, 60 év feletti korosztály átlagosan 10,1%-ot tesz ki, bár ez jelentősen különbözik a feladatellátási helyek típusai között. A legjobb a helyzet az óvodákban, ahol a 60 év fölöttiek aránya 5,0%, míg a legrosszabb a szakközépiskolákban (mai szakképző intézményekben), ahol ez az arány 18,9% – vagyis az oktatók szinte ötöde pár éven belül elhagyja (illetve a tanulmány írása idején egy részük már el is hagyta) a pedagóguspályát és a munkaerőpiacot. Nyugdíjas pedagógusokat is legnagyobb arányban a szakképzésben találunk. Ennek párjaként elmondható, hogy a 30 alattiak aránya szintén a szakközépiskolákban a legalacsonyabb (2,2%), őket követik a szakgimnáziumok (3,1%) és a szakiskolák (3,1%). A pályakezdőkre szűkítve a fiatalok részarányát, nem meglepő módon a szakképzési intézmények vannak a leginkább lemaradva.

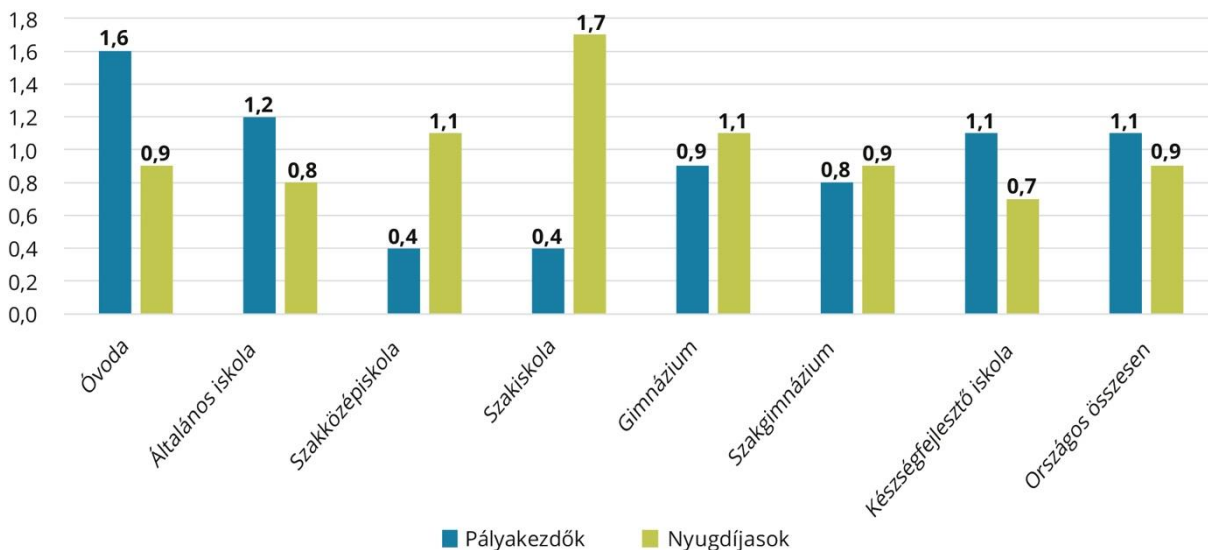
1. ábra

A legjobban a szakképzésben nyílt szét az olló a pályakezdők és a nyugdíjasok aránya között.

2. ábra

Pályakezdő és nyugdíjas pedagógusok aránya feh-típusonként

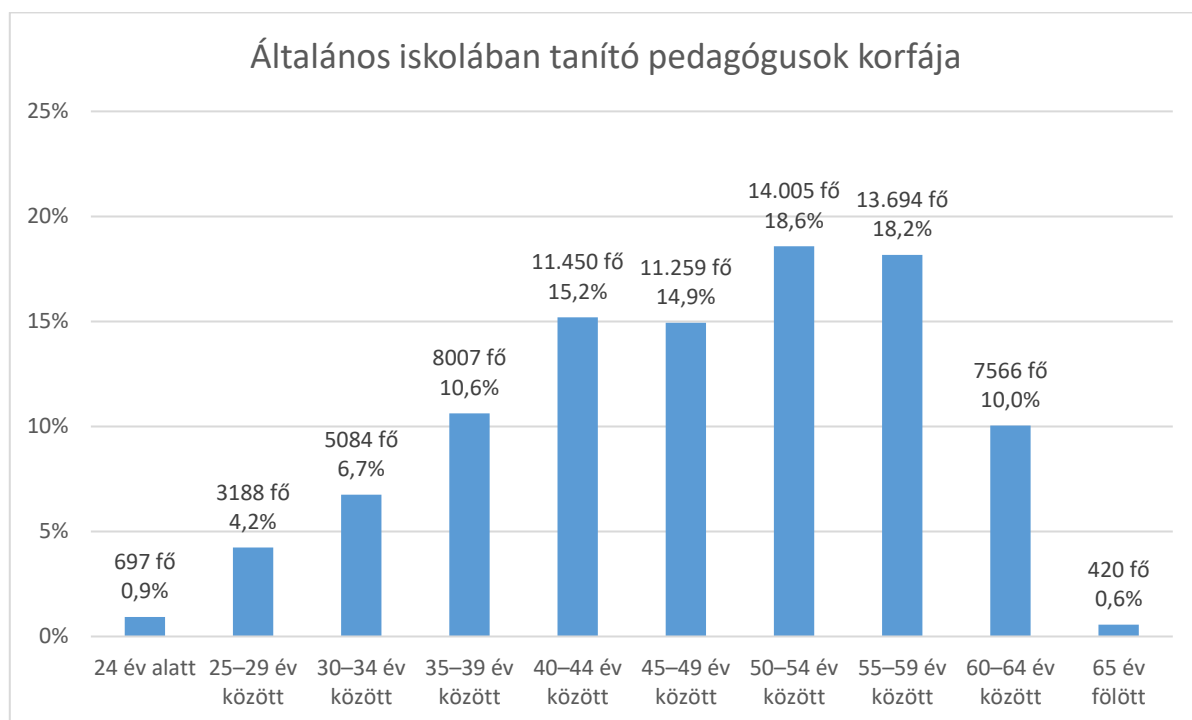
Hogy mennyire akut a probléma, azt a pályakezdő és nyugdíjas pedagógusok eloszlásával és különbségével ragadhatjuk meg. Összességében a 9872 feladatellátási hely 13,4%-a foglalkoztat pályakezdőket és 8,5%-uk nyugdíjasokat. A kettő közötti átfedés, ahol pályakezdő és pedagógus is van, azonban elég szűk, a feladatellátási helyeknek mindössze 1,6%-a. Már ebből is sejthető, hogy nem egyenletes az életkori/tapasztalati skála két végén elhelyezkedő pedagógusok eloszlása, ez ráadásul intézménytípusonként is nagyon eltérő (erről később részletesen). Létszámukat tekintve a kezdő pedagógusok 1698-an vannak, míg a nyugdíjasok 1348-an, a kettő között szinte minimális a különbség. Ugyanakkor azt is látjuk, hogy azok az intézmények, ahol kénytelenek nyugdíjasokat foglalkoztatni (837 feh), viszonylag kevés sikerrel tudnak pályakezdőt is alkalmazni, kevesebb, mint ötödükben lehet

pályakezdőt is találni (157 feh). Vagyis a pályakezdők nem feltétlenül ott koncentrálódnak, ahol a legnagyobb szükség lenne rájuk az időszedő kollégák kiváltása miatt.

Általános iskolák

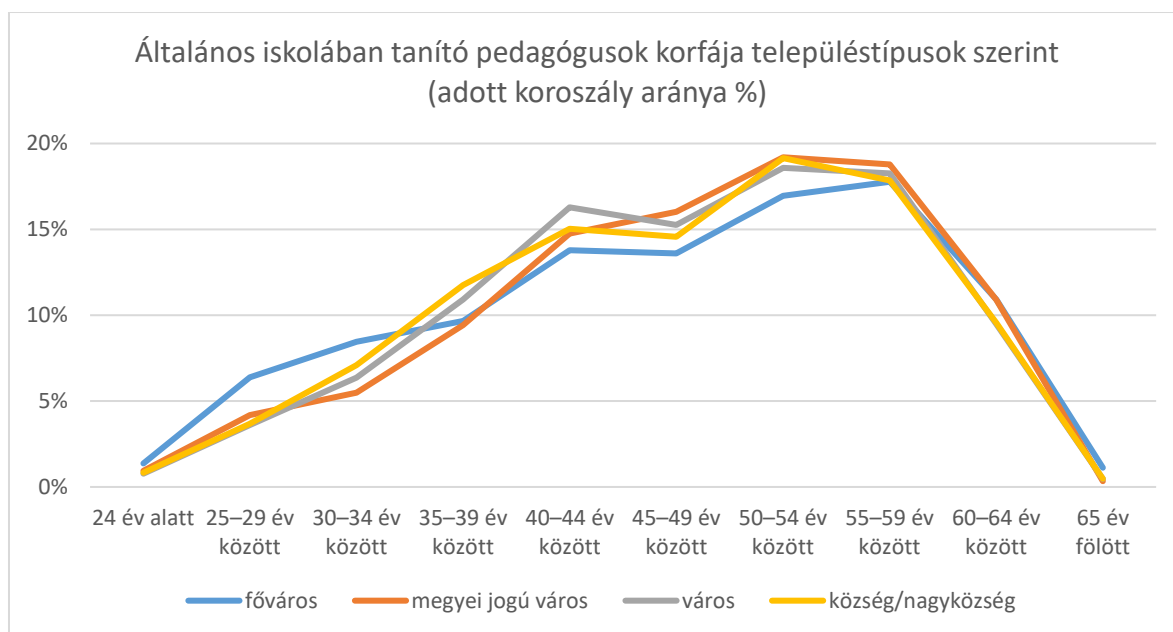
A KIR-adatokban is tetten érhető az a köztudomású tendencia, hogy a pedagógustársadalom elöregedik. Az 50 évnél idősebb korosztály közel felét teszi ki a mai általános iskolai pedagógusoknak. De a közvetlenül a nyugdíj előtt álló 60–64 év közötti korosztály aránya is jelentős, 10%. A helyzet némileg kedvezőbb a fővárosban, mint az ország többi településén, de az összképben nincs jelentős területi eltérés.

3. ábra

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

4. ábra

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

Mivel relatíve alacsony a belépő pályakezdő pedagógusok aránya – mind az összes, mind a nyugdíjba vonulás előtt álló 60 év fölötti korosztály létszámához képest –, ezért az öregedő pedagógustársadalom problémája feltehetően a következő tíz évben csak tovább fog erősödni. Még úgy is, hogy közben látható a tanulók számának folyamatos csökkenése, tehát elvileg nem lenne szükséges az összes nyugdíjba vonuló pedagógus pótlása, csak bizonyos részüké. Erre még visszatérünk később. De az már most leszögezhető, hogy különböző okokból kifolyólag a pedagógusok számának változása nem követte egy az egyben a tanulók számának a rendszerváltás óta megfigyelhető trendszerű csökkenését.

1. táblázat

Egyes korosztályok számossága és aránya az összes pedagógus létszámához képest, általános iskola, fő, %

Korosztály	az adott kategóriába tartozók létszáma összesen (fő)	a pedagógusok hány százaléka tartozik az adott kategóriába	az adott kategóriába tartozók átlagos aránya a feladatellátási helyeken
Pályakezdő pedagógus	899	1,19%	1,18%
30 év alatti	3885	5,15%	5,00%
50 év fölötti	35 685	47,35%	47,21%
55 év fölötti	21 680	28,76%	28,19%
60 év fölötti	7 986	10,60%	10,27%
Nyugdíjas pedagógus	628	0,83%	0,95%

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

2. A KIESŐ PEDAGÓGUSOK JELENTŐS RÉSZÉT NEM TUDJÁK PÓTOLNI

A KIR-ben a pedagógusállományba beletartoznak a tartósan távollévők is, akik egy része gyesen vagy gyeden van otthon, másik része pedig egyéb okokból van távol tartósan (külföldi tartózkodás, betegség stb.). A tartósan távollévők fele valamilyen ilyen okból nem tanít az iskolájában. A tartósan távollévők helyettesítését vagy belső helyettesítéssel, vagy külsősök felvételével oldják meg. A tartósan távollévők mintegy felét helyettesíti olyan, akit ilyen célra vettek fel, ez majdnem 5000 hiányzó pedagógust jelent a rendszerből, ez a szám egyébként közelít a meghirdetett üres álláshelyek számához.

2. táblázat

Tartósan távollévő pedagógusok számossága és aránya a rendszerben

			ebből:	ebből:			
Típus	feh (db)	összes pedagógus (fő)	tartósan távollévők (tt)	gyesen vagy gyeden lévők	tartósan távollévők helyette- sítésére alkalma- zottak (tth)	nettó pedagógus- szám (összes- tt+tth)	hiány (tth-tt)
Óvoda	4576	31 054	2467	1099	1288	29 875	-1179
Általános iskola	3513	75 370	5037	2087	2584	72 917	-2453
Szakközépiskola	412	5911	251	92	78	5738	-173
Szakiskola	101	1008	57	18	17	968	-40
Gimnázium	571	17 475	858	421	505	17 122	-353
Szakgimnázium	610	16 724	818	374	305	16 211	-513
Készségfejlesztő iskola	89	550	34	14	11	527	-23
Országosan összesen	9872	148 092	9522	4105	4788	143 358	-4734

Tartósan távollévők és a helyettesítések az általános iskolában

Az általános iskolai oktatás humán erőforrás-ellátottságát befolyásolja továbbá az is, hogy a teljes pedagógusállományon belül éppen hányan vannak azok, akik dolgoznak, és hányan vannak azok, akiket tartós távollétük miatt – legyen az szülési szabadság vagy egyéb más tényező – helyettesíteni kell. Jelenleg 5037 fő van tartósan távol. Az ő helyettesítésükre 2584 embert alkalmaznak az iskolák. Így látható, hogy van egy 3,2%-os hiány, amit nem tudtak pótolni az iskolák.

3. táblázat

Tartósan távollévő pedagógusok számossága és aránya az általános iskolákban

	Létszám (fő)	Összes pedagógus arányában	Tartósan távollévők arányában
Összes pedagógus	75 370	100,0%	
tartósan távollévők nélkül (v1)	70 333	93,3%	
tartósan távollévők nélkül helyettesítéssel (v2)	72 917	96,7%	
tartósan távollévők nélkül, a helyettesítéseket félállásnak tekintve (v3)	71 625	95,0%	
tartósan távollévők	5037	6,7%	100,0%
ebből: gyes vagy gyed miatt	2087	2,8%	41,4%
tartósan távollévők helyettesítésére alkalmazottak összesen	2584	3,4%	51,3%
ebből: pedagógusképesítéssel nem rendelkezők	175	0,2%	3,5%
helyettesítés nélkül maradt pedagógus-álláshelyek	2453	3,2%	

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

(Az egy külön vizsgálatot megérne, hogy a tartósan távollévő pedagógusok vajon milyen okból vannak távol. A KIR-adatokból az állapítható meg, hogy hány százalékuk az, aki szülési szabadságon van (gyes, gyed stb.), míg a távollévők másik feléről nem tudunk semmit. Csak feltételezéssel élhetünk, hogy az idősebb munkaerő több egészségügyi gond előfordulását és ezért a munkából való ideiglenes kiesést is jelentheti.)

3. PAZARLÓ A RENDSZER A PEDAGÓGUS MUNKAERŐ FELHASZNÁLÁSÁBAN

A 2019/2020-as tanévben a 3513 darab általános iskolába összesen 718 704 gyerek (nappali tagozatos tanuló) járt.¹ Köztük 43 607 fő volt hátrányos helyzetű és 51 430 fő halmozottan hátrányos helyzetű. Tehát az általános iskolás korúak 13,2%-a volt hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. Az általános iskolákban összesen 75 370 főállású pedagógus dolgozik. Az általános iskolában az egy pedagógusra jutó tanulók száma nemzetközi viszonylatban is alacsony.

¹ Azokat a feladatellátási helyeket vettük alapul, ahol vannak pedagógusok és tanulók egyaránt.

4. táblázat

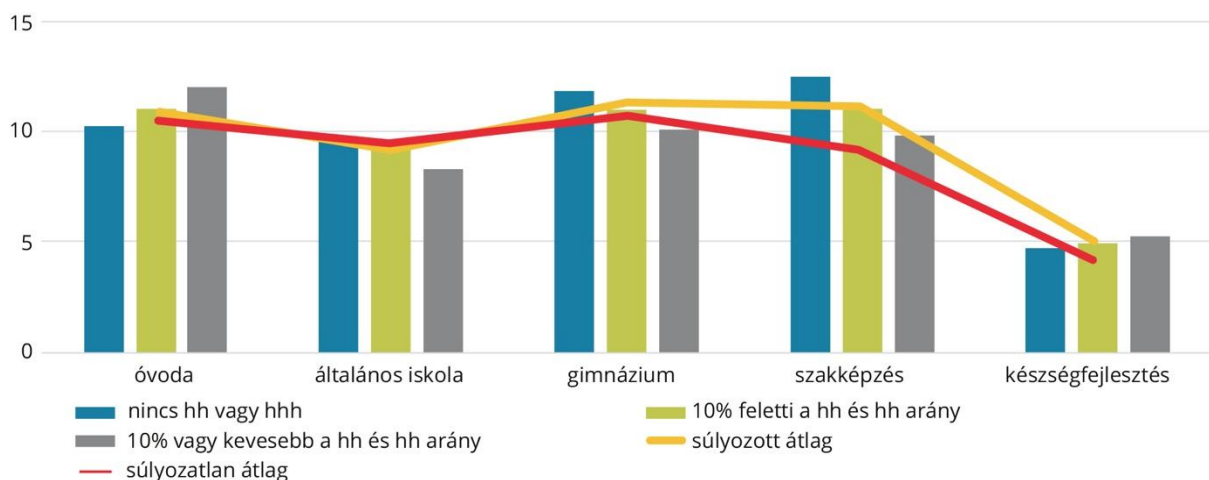
Fajlagosok iskolatípus és fenntartó szerint

	Feladatellátási helyek száma		Nappali rendszerű képzésben tanulók (fő)		Fő állású pedagógusok száma (fő)		Egy pedagógusra jutó gyerekek száma
Általános iskola							
Fenntartó típusa	db	%	db	%	db	%	
Állami	2846	81,0	590 553	82,2	62 447	82,9	9,5
Magán	137	3,9	17 293	2,4	1 949	2,6	8,9
Egyházi	530	15,1	110 858	15,4	10 974	14,6	10,1
<i>Országosan összesen</i>	3513	100,0	718 704	100,0	75 370	100,0	9,5
Gimnázium							
Fenntartó típusa	db	%	db	%	db	%	
Állami	296	51,8	123 004	65,4	11 182	64,0	11,0
Magán	93	16,3	14 925	7,9	1490	8,5	10,0
Egyházi	182	31,9	50 172	26,7	4803	27,5	10,4
<i>Országosan összesen</i>	571	100,0	188 101	100,0	17 475	100,0	10,8
Szakképzés							
Fenntartó típusa	db	%	db	%	db	%	
Állami	854	76,0	186 558	85,6	20 428	86,4	9,1
Magán	97	8,6	7203	3,3	764	3,2	9,4
Egyházi	172	15,3	24 153	11,1	2 451	10,4	9,9
<i>Országosan összesen</i>	1123	100,0	217 914	100,0	23 643	100,0	9,2

Érdekes módon éppen az óvodákban és készségfejlesztő iskolákban tapasztalni azt, hogy ott jut több gyerek egy pedagógusra, ahol nagyobb a hátrányos helyzetű tanulók aránya. Ezzel pontosan fordított tendenciát tapasztalunk a közoktatás többi szegmensében.

5. ábra

Egy pedagógusra jutó gyermek/tanulók száma a tanulók családi háttere szerint

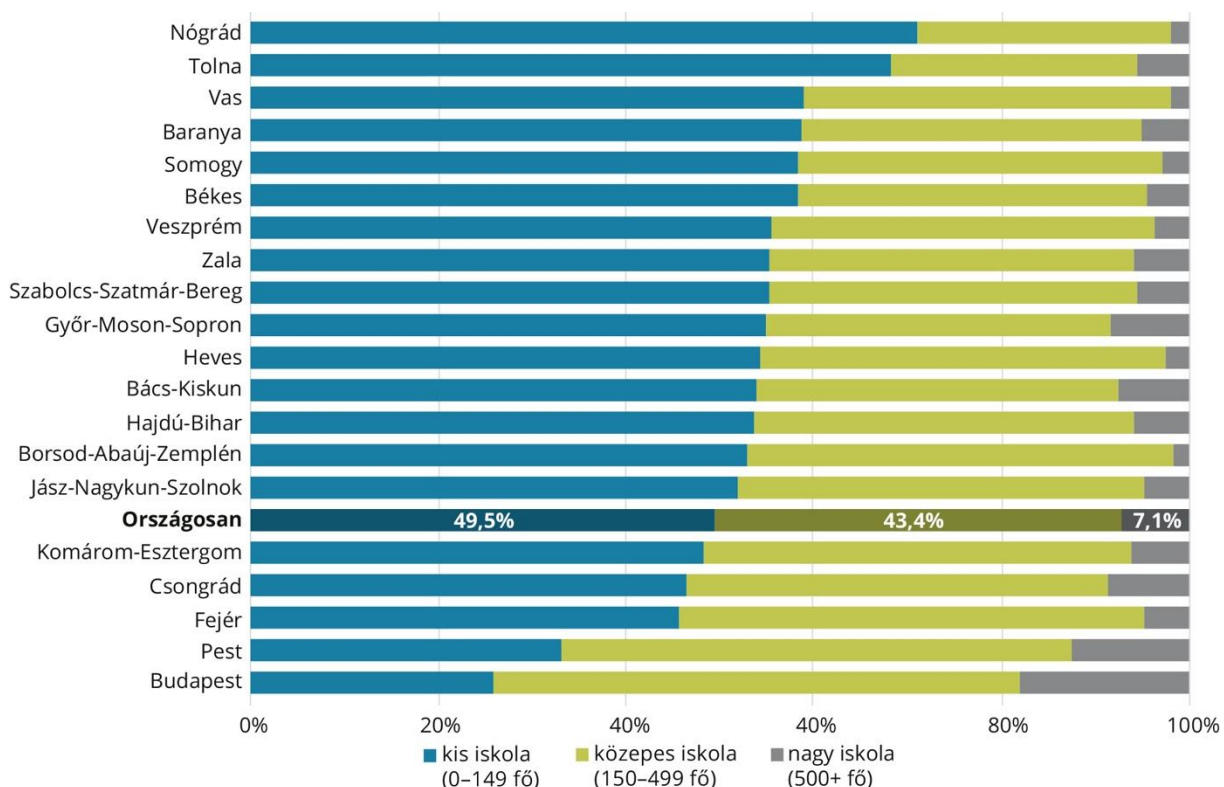

Mérethatékonyság és fajlagos az általános iskolában

Az előregedő pedagógusok és helyettesítés hiányban jelentkező szűk keresztmetszetek mellett az általános iskolákban is megfigyelhető az emberi erőforrások pazarlása is a rendszerben. Az általános iskolák esetében különösen jelentős a kisméretű (150 fő gyereklétszám alatti) feladatellátási helyek aránya. Ez természetesen az ország egyes régióiban változó mértékű és nem független az adott megye településszerkezetétől sem. De még így is az látható, hogy országos szinten az iskolák 49,5%-a tartozik ebbe a kisméretű csoportba. És a közepes méretű (150–500 fő közötti létszámú) iskolák is jelentős számban vannak, a feladatellátási helyek 43,4%-át teszik ki.

6. ábra

Iskolák méret szerinti megoszlása megyénként (%)

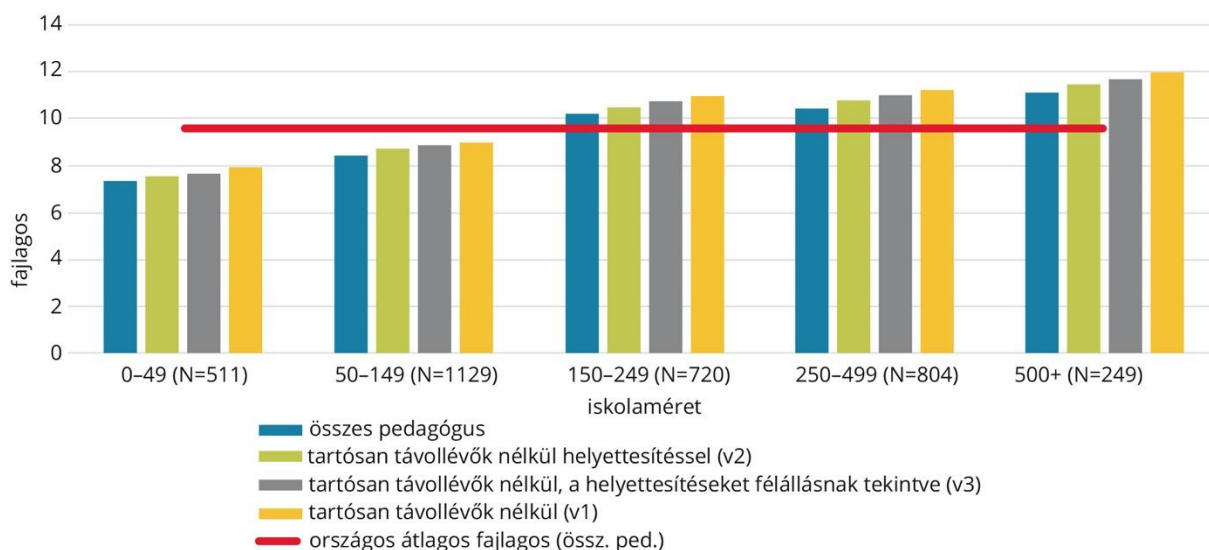

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

Minthogy annyi tanári kart kell fenntartania a rendszernek, ahány iskola van, függetlenül a gyerekszámoktól, ez azt is jelenti, hogy bizonyos esetekben egy pedagógusra akár nagyon kevés tanuló is juthat. Megfigyelhető az a trend, hogy minél nagyobb az iskola, annál mérethatékonyabb is, vagyis az egy pedagógusra jutó tanulók száma, a tanár-diák fajlagos is annál nagyobb. A pazarlás tehát részben itt jelentkezik.

7. Ábra

Egy pedagógusra jutó tanulók száma az iskolák mérete szerint

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

A magyar általános iskolákra jellemző fajlagos nemzetközi összevetésben is alacsonynak tekinthető. Az alacsony fajlagos pedig adott esetben jelenthetné a minőségibb tanár-diák viszonyt, de egybevéve a fent ismertetett szerkezeti jellemzőkkel, ez nálunk inkább az erőforrások pazarló felhasználását jelzi. És mutatja, hogy a pedagógusok létszáma részben azért sem követte a tanulók számának csökkenési ütemét, mert a feladatellátási helyek száma sem csökkent ennek megfelelő ütemben. Ahogy ezt már mások (pl. Radó, 2018) megmutatták, ennek több más negatív következménye is van.

5. táblázat

3. táblázat. A tanulók, iskolák, osztályok és pedagógusok számának csökkenése 1990–2016 között (KSH alapján)

Vizsgált terület	Csökkenés mértéke (%)
Nappali tagozatos tanulók	-36,4
Iskolák (feladatellátási helyek)	-3,6
Tanulócsoporthoz (osztályok)	-26
Pedagógusok	-19,8

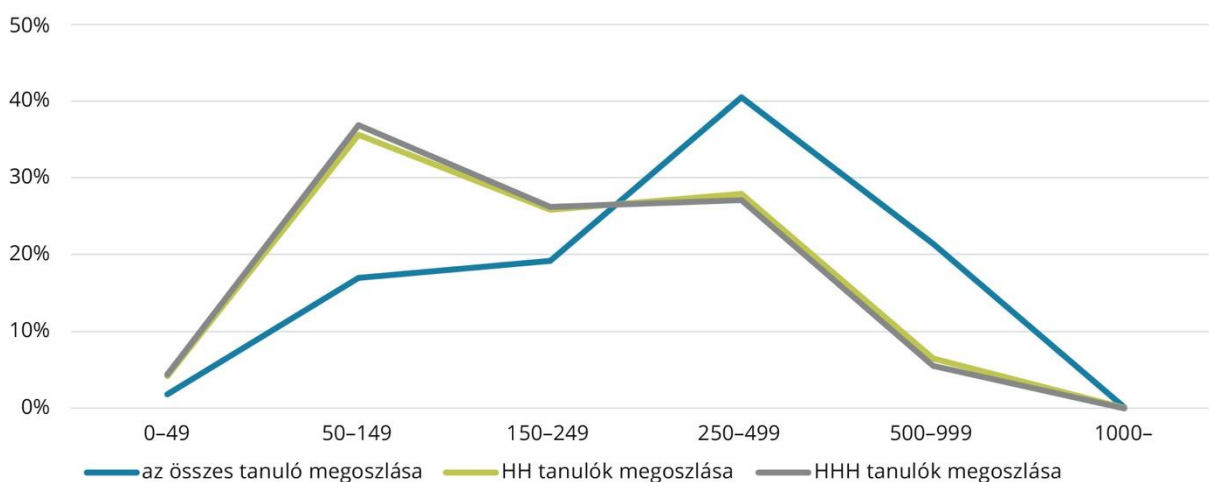
Forrás: Radó Péter: A közoktatás szelektivitása mint a roma szegregáció általános kontextusa, In: Fejes József–Szűcs Norbert: Én véttem (39. o.)

4. A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK A KIS ISKOLÁKBAN KONCENTRÁLÓDNAK

Azon túl, hogy a kisméretű iskolák jelen formájukban számosságuk okán az erőforrások nem hatékony felhasználását is eredményezik, egy másik jelentős problémát is magukban hordoznak. Nevezetesen azt, hogy – megint csak nem független a hazai viszonyokra jellemző települési lejtőtől – tipikusan a kisebb létszámú iskolákban koncentrálódnak a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók. Ilyen értelemben tehát egyrészt nagyobb kihívással néznek szembe azok a pedagógusok, akik ilyen helyen tanítanak. És minthogy a hátrányos helyzetű tanulók területi eloszlása sem egyenletes, az is látható, hogy ez a koncentrációs probléma másképp érinti az ország különböző megyéit. Vagyis egy tipikus Borsod-Abaúj-Zemplén megyei általános iskolai tanító, aki jellemzően kis iskolában és arányaiban sok hátrányos helyzetű tanulót tanít, teljesen más pedagógiai problémákkal néz szembe, mint egy Győr-Moson-Sopron megyei tipikus pedagógus, aki inkább közepes méretű iskolában és szinte kivétel nélkül nem hátrányos helyzetű tanulókat tanít.

8. Ábra

A HH, HHH tanulók és az összes tanuló megoszlása a különböző méretű iskolák között (%)

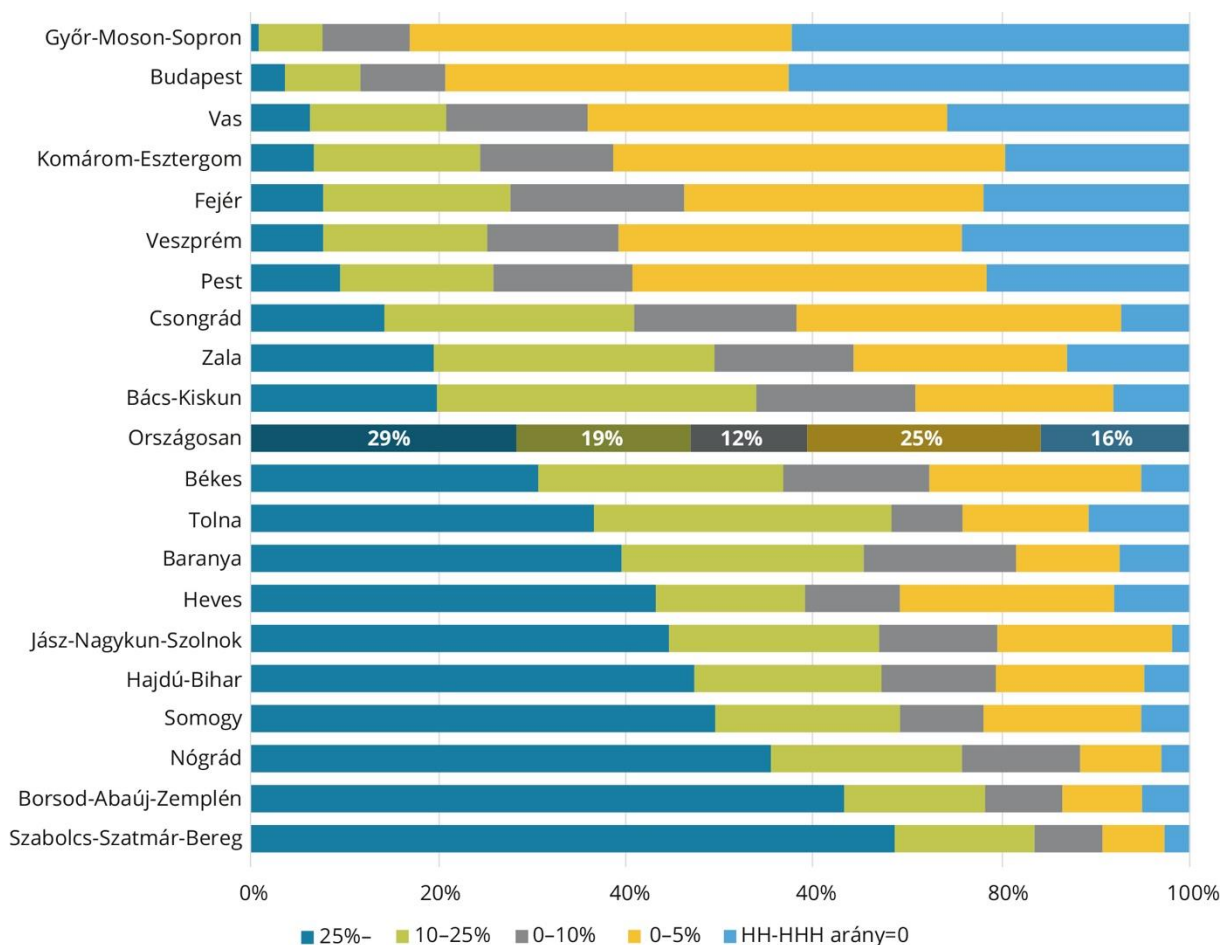

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

Megjegyzés: az ábra azt mutatja, hogy a különböző méretű általános iskolákban a tanulók hány százaléka tanul.

9. ábra

Iskolák HH-HHH-arány szerinti megoszlása megyénként (%)

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

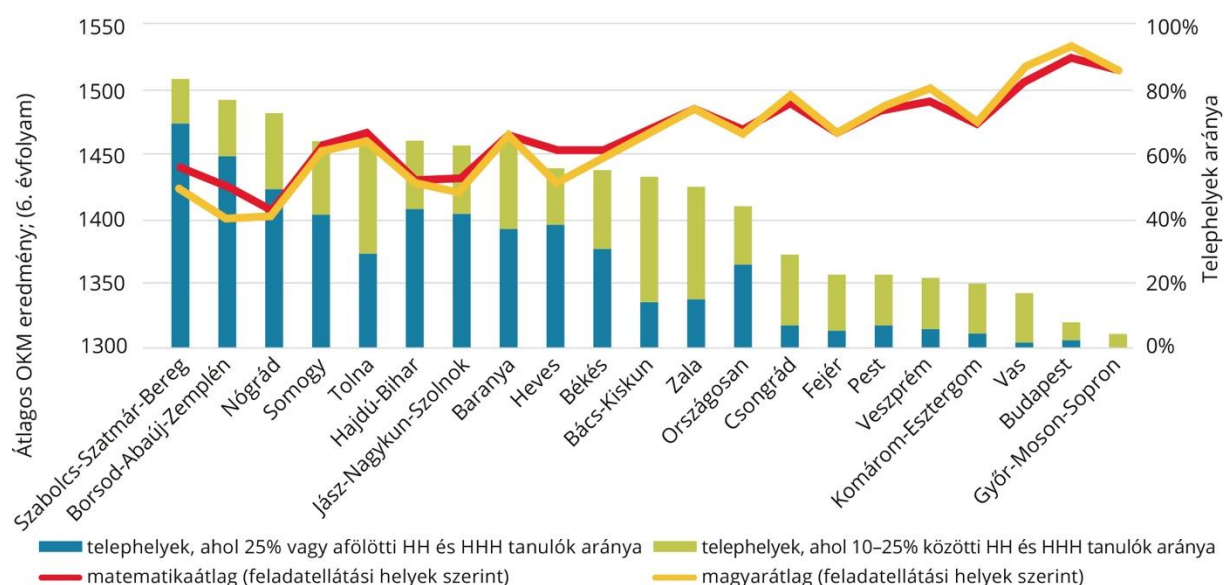
Megjegyzés: a HH-HHH-arány azt jelenti, hogy az adott iskolában a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók együttes száma összesen hány százalékát teszi ki az adott iskola teljes tanulószámanak. Országosan az iskolák 29%-ában találhatók 25% fölötti arányban HH és HHH tanulók, míg 16%-ukban egyáltalán nincs ilyen tanuló és 25%-ukban csak 5% vagy kevesebb az arányuk.

5. A NEM MEGFELELŐ MUNKAERŐ-FELHASZNÁLÁS AZ EREDMÉNYESSÉG ROVÁSÁRA MEGY

Ezek a különbségek tetten érhetők az egyes megyék iskoláinak átlagos kompetenciaeredményeiben is. Minél kevesebb valahogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya, annál kedvezőbb eredményeket tud felmutatni az iskola a kompetenciamérésen.

10. ábra

Átlagos OKM-eredmények és a HH és HHH tanulók aránya megyénként

Forrás: 2019. évi KIR-STAT és 2019. évi OKM, saját készítés

Megjegyzés: Csak azok az iskolák szerepelnek az ábrán, ahol van OKM-eredmény. Az Országos Kompetenciamérés 6. évfolyamos adataiból azt látjuk, hogy az általános iskolák 3513 feladatellátási helyének három tizede (1020 db) nem rendelkezik 6. évfolyamos kompetenciamérési eredményekkel, aminek fő oka, hogy csak alsó tagozat működik azon az adott feladatellátási helyen.

Ez az összefüggés pedig akkor is fennáll és jelentős, ha kontrollálunk az iskola egyéb más tényezőire is. Különösen érdekes megfigyelés, hogy míg az iskolaméret számít, addig a pedagógus-tanár fajlagos hatása is eltűnik, ha a hátrányos helyzetűek arányát szerepeltetjük a kompetenciamérés matematikaeredményeit függő változóként kezelő modellben. Az, hogy nincs hatása a pedagógus-tanuló fajlagosának, szintén abba az irányba mutat, hogy a kedvezőbb fajlagos érték nem jó proxyja a minőségibb oktatásnak. További érdekes eredmény, hogy az 55 éven felüli pedagógusok magasabb aránya vagy a pedagógiai szakképesítés nélkül tanítók nagyobb aránya együtt jár a tanulók alacsonyabb matematikai eredményével. Az a tény, hogy a nagyobb tanulószám pozitívan, a nagyobb arányú idősebb pedagógus és képesítés nélküli együtt jár az alacsonyabb eredményességgel, leginkább a munkahelyi klímára és a pedagógia minőségére utalhat. Egy olyan iskola, ahol jó a vezető és jó a munkahelyi hangulat, ott jobb képességű pedagógusokat tudnak bevonzani és több tanulót is. Ott viszont, ahol sok az idősebb kolléga és több a pedagógusképesítés nélküli, arra utal, hogy az iskola nem elég vonzó a pályakezdők, pedagógusok és tanulók számára se. Vagyis az iskolaméret nem önmagában hat az eredményre, hanem egyfajta proxyja lehet a jobb iskolavezetésnek és munkahelyi klímának, egyben a munkaerő hatékonyabb felhasználásának (ami nem pusztán mennyiségi fogalom).

6. táblázat

Regressziómodell. OLS-becslés, függő változó: OKM-telephely átlagos matematika-pontszáma (6. évfolyam)

Source	SS	df	MS	Number of obs = 2493		
Model	6768652.64	12	564054.387	F(12, 2480) = 88.95		
Residual	15726456.2	2480	6341.31299	Prob > F = 0.0000		
				R-squared = 0.3009		
				Adj R-squared = 0.2975		
Total	22495108.9	2492	9026.92972	Root MSE = 79.632		

matekpont	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
ossz_nappali	.0743621	.0115308	6.45	0.000	.051751	.0969732
peddiak_arany	.1960344	.7338617	0.27	0.789	-1.24301	1.635079
hh_hhh_arany100	-1.684605	.0825329	-20.41	0.000	-1.846446	-1.522764
ped_nelkul_ossz	-5.945988	2.039159	-2.92	0.004	-9.944618	-1.947358
pedarany_55folott100	-.3952331	.1260114	-3.14	0.002	-.6423315	-.1481347
regio						
2	-32.33442	6.87817	-4.70	0.000	-45.82197	-18.84688
3	-33.83133	6.796969	-4.98	0.000	-47.15965	-20.50301
4	-8.454974	7.046999	-1.20	0.230	-22.27358	5.363634
5	-18.45301	7.154978	-2.58	0.010	-32.48336	-4.422666
6	-25.27656	6.927447	-3.65	0.000	-38.86074	-11.69239
7	-28.10289	6.793086	-4.14	0.000	-41.42359	-14.78218
8	-31.3529	6.756037	-4.64	0.000	-44.60096	-18.10485
_cons	1516.764	9.342225	162.36	0.000	1498.445	1535.083

Megjegyzés: Többféle regressziós (OLS) modellt is futtatunk, az alábbi modell bizonyult a legjobbnak magyarázóerejét tekintve.

Változók magyarázata: Régiók: 1= Budapest (referencia kategória); 2= Pest; 3= Közép-Dunántúl, 4= Nyugat-Dunántúl; 5= Dél-Dunántúl; 6= Észak-Magyarország; 7= Észak-Alföld; 8= Dél-Alföld / Iskolaméret=ossz_nappali; diák létszám; fő / egy tanárra jutó tanulók száma=peddiak_arany; fajlagos / hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya=hh_hhh_aranya100; százalék / pedagógusképesítéssel nem rendelkező pedagógus munkakörben foglalkoztatottak száma=ped_nelkul_ossz; fő.

6. NAGY KÜLÖNBSÉGEK VANNAK A SEGÍTŐSZAKEMBER-ELLÁTOTTSÁGBAN

A pedagógusok mellett dolgozó pedagógiai munkát segítő szakemberek jelenlétére azonban más tendenciák jellemzők, mint a pedagógusokéra. Esetükben jobban kirajzolódnak a szűk keresztmetszetek. Ez egyfelől tetten érhető abban, hogy nem minden iskola rendelkezik ilyen segítő személyzettel. Még a legnépesebb segítő szakmabeliek, a pedagógiai asszisztensek is csak az iskolák felében találhatók. Ez részben azzal is magyarázható, hogy pedagógiai asszisztenseket a jogszabályi előírásoknak megfelelően csak bizonyos gyereklétszám (250 fő) fölött vehetnek igénybe az iskolák. És mint láttuk, a sok kis iskola elviekben is elesik ettől a lehetőségtől – hiába a pedagógiai kihívások, a náluk koncentrálódó hátrányos helyzetű tanulók miatt akár jelentősebbek is lehetnek.

Gyógypedagógiai asszisztens az iskolák 12%-ában van, de ahol vannak, oda akár több fő is jut. A gyógypedagógiai asszisztensek esetében pedig a főváros jár elől, a budapesti iskolák közel ötödében van ilyen segítő szakember, miközben a legkisebb településeknek csak az egy huszadában.

7. táblázat

Pedagógiai munkát segítő szakemberek létszámadatai

Pedagógiai munkát segítő szakemberek	teljes munkaidős (fő)	rész-munkaidős (fő)	teljes és részmunkaidős összesen (fő)	megbízással (fő)	átlagosan hány diákra jut egy szakember	átlagosan hány diákra jut egy szakember*
Pedagógiai asszisztens	2629	301	2930	30	243	245
Gyógypedagógiai asszisztens	1518	86	1604	7	446	448
Pszichopedagógus	24	12	36	2	18,913	19,964
Szociális munkás	6	0	6	1	13,577**	14,536**

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

Megjegyzés: * megbízási szerződéses szakemberek nélkül; ** HH és HHH tanulók együttes számára vetítve (nem az összes tanuló számára vetítve)

8. táblázat

Azon feladatellátási helyek aránya adott kategórián belül, ahol van teljes vagy részmunkaidős pedagógiai asszisztens

Településtípus	kis iskola (0–149 fő)		közepes iskola (150–499 fő)		nagy iskola (500+ fő)		Összesen	
	%	N	%	N	%	N	%	N
főváros	36,6%	93	89,7%	214	95,7%	69	77,7%	376
megyei jogú város	25,6%	133	74,7%	265	91,0%	89	64,3%	487
város	28,3%	332	74,1%	614	97,7%	87	61,4%	1033
község/nagyközség	22,5%	1182	60,3%	431	100,0%	4	32,8%	1617
Összesen	24,6%	174	72,5%	1524	94,8%	249	50,4%	3513

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

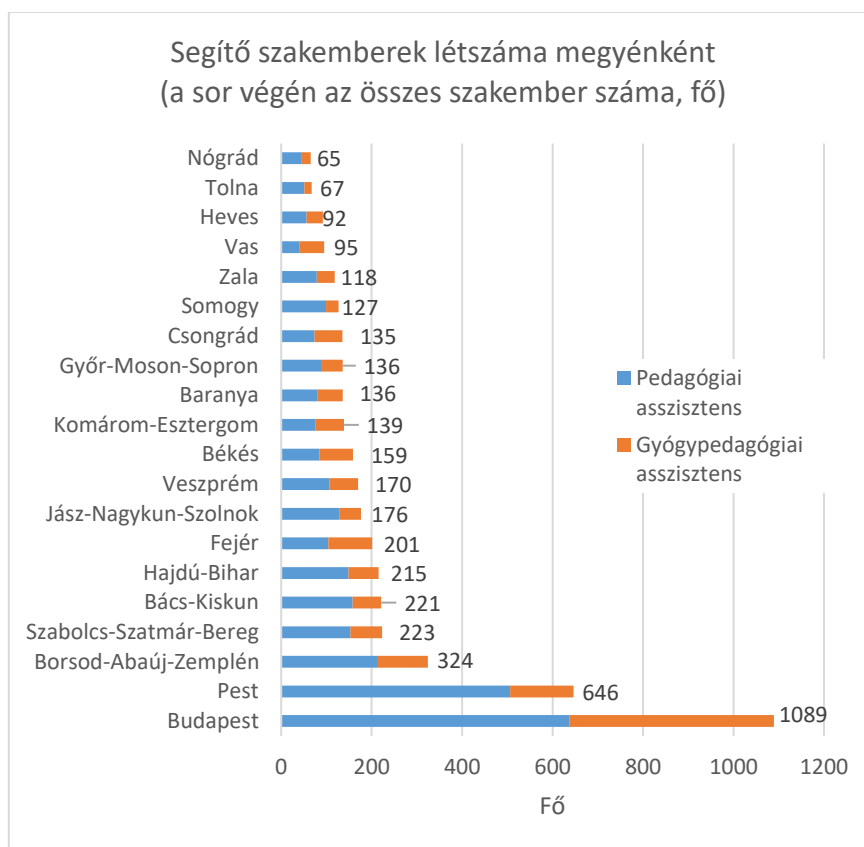
9. táblázat

Azon feladatellátási helyek aránya adott kategórián belül, ahol van teljes vagy részmunkaidős gyógypedagógiai asszisztens

Településtípus	kis iskola (0–149 fő)		közepes iskola (150–499 fő)		nagy iskola (500+ fő)		Összesen	
	%	N	%	N	%	N	%	N
főváros	50,5%	93	9,8%	214	10,1%	69	19,9%	376
megyei jogú város	36,8%	133	11,3%	265	11,2%	89	18,3%	487
város	30,1%	332	9,3%	614	16,1%	87	16,6%	1033
község/nagyközség	3,6%	1182	9,7%	431	25,0%	4	5,3%	1617
Összesen	13,7%	174	9,8%	1524	12,9%	249	12,0%	3513

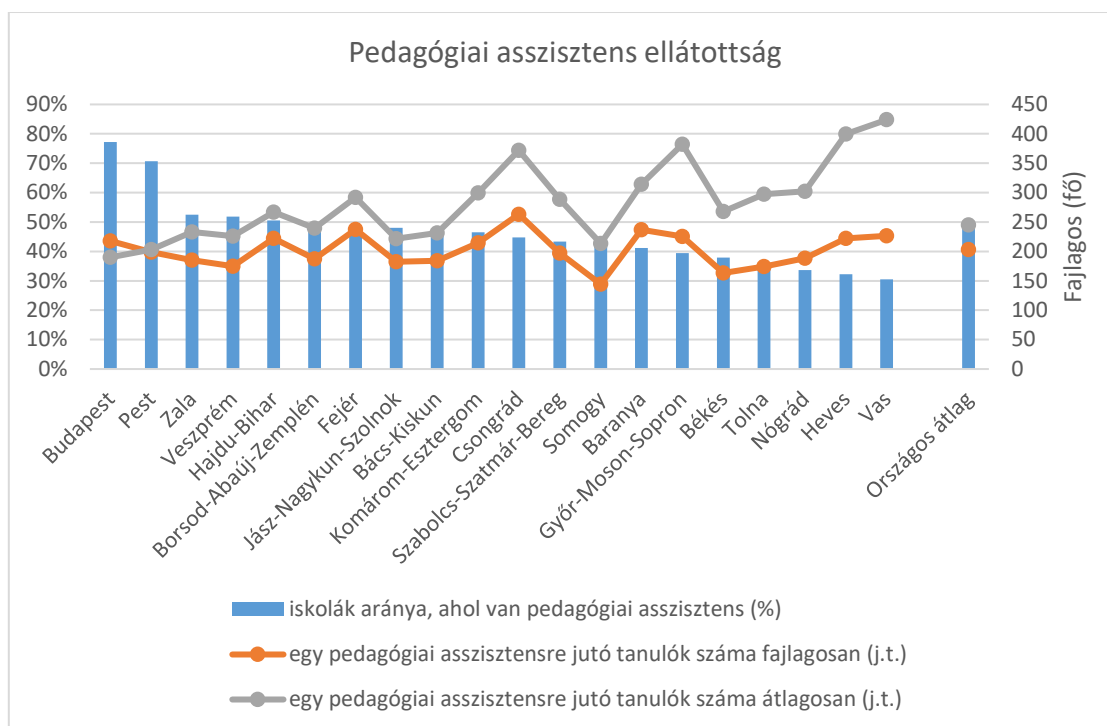
Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

11. ábra

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

12. ábra

Forrás: 2019. évi KIR-STAT, saját készítés

Megjegyzés: A narancssárga jelölő mutatja a fajlagos pedagógiai asszisztens-tanuló arányt azokban az iskolákban, ahol van pedagógiai asszisztens. Szürkével a megyei átlagot kapjuk, vagyis a megye tanulóinak összlétszámát elosztva a megyében dolgozó összes pedagógiai asszisztens számával. Azokban a megyékben, ahol egyébként is kevesebb iskola foglalkoztat pedagógiai asszisztent, adódik, hogy a megyei átlag még magasabb lesz, mint a fajlagos.

Arra, hogy hány pedagógiai és gyógypedagógiai asszisztensre lenne még szükség a megfelelő ellátáshoz, az alábbiakban bemutatunk 3-3 forgatókönyvet – attól függően, hogyan definiáljuk a „megfelelő” ellátottságot.

10. táblázat

A segítő szakemberekre vonatkozó igény lehetséges becslései az általános iskolákban

	szükséges feh száma (db)	ebből hányban van már? (db)	hány fő van?	jelenlegi feh- fajlagos (fő/db)	hány fő kéne még?	átcsoportosítás után hány fő kéne még?
pedagógiai asszisztens						
1. ha mindenhol lenne legalább 1 fő	3513	1769	2930	0,83	1744	583
2. ha a 250 fős és annál nagyobb iskolákban mindenhol lenne legalább 1 fő	1053	932	1802	1,93	121	0
3. ha a 250 fős és annál nagyobb iskolákban, ahol van HH vagy HHH tanuló, mindenhol lenne legalább 1 fő	878	778	1466	1,88	100	0
gyógypedagógiai asszisztens						
1. ha mindenhol lenne	3513	421	1604	3,81	3092	1909
2. ha mindenhol lenne legalább 1 fő, ahol van HH/HHH tanuló (mérettő függetlenül)	2958	347	1424	4,10	2611	1534
3. ha mindenhol lenne legalább 1 fő, ahol 25% fölötti a HH/HHH-arány (mérettő függetlenül)	1003	156	585	3,75	847	418

Forrás: saját számítás a 2019. évi KIR-STAT adatok alapján.

Megjegyzés: a „feh” a feladatellátási hely rövidítése

Ez alapján azt mondhatjuk, hogy a pedagógiai asszisztensek közt átcsoportosításra van szükség, de nincs mennyiségi hiány, viszont a gyógypedagógiai asszisztensek terén mennyiségi elmaradás is mutatkozik. A gyógypedagógiai asszisztens viszont képzettebb, mint a sima érettségizett pedagógus, és csak a Bárczy Gusztáv egyetemen képzik őket. Ugyanakkor, miután egyre inkább jellemző, hogy a gyerekek közül egyre többen küszködnek valamilyen tanulási nehézséggel és a szakemberek szerint a gyógypedagógiai szemlélet hiányzik a pedagógusokból ahhoz, hogy ezeket a problémákat meg tudják oldani, úgy ezen a területen a gyógypedagógiai asszisztensek száma mindenképpen növelendő.